

دره «شیرز» لرستان می‌تواند آغاز رونق اشتغال در استان رکورددار بیکاری باشد

توقف ثبت جهانی «آریزونا ی ایران» در ایستگاه بی‌پولی

زهرا کشوری

دره «شیرز» کوه‌دشت لرستان خیلی دیر شناخته شد اما آتقد ر زیبایی دارد که تنها با انتشار چند عکس، گردشگران خارجی را به سمت خود پکشانند. بسیاری آن را مشابه دره «گرند کنیون» آریزونا ی امریکا می‌دانند. مقایسه دور از واقعیتی هم نیست. اما برخلاف آریزونا ی امریکا که هالیوود نقش بسیاری در معرفی آن به جهان داشته و از آن به عنوان «لوکیشن جان فورد» کارگردان وسترن ساز یاد می‌کنند، دره شیرز به نازکی با کمک شبکه‌های اجتماعی چون «توییتر» در حال دیده شدن است. ثبت بین المللی شیرز به عنوان «ژئوپارک جهانی» در یکی دوسال اخیر روی زبان‌ها افتاده اما هنوز خبری برای اجرایی شدن این «رؤیا» دیده نمی‌شود و در ایستگاه بی‌پولی متوقف شده است. البته دره شیرز در سال آینده هم در فهرست جهانی ژئوپارک‌ها قرار نمی‌گیرد چون ثبت جهانی ژئوپارک «ارس» روی میز مذاکره ایرانی‌ها و یونسکو است. نخستین و تنها ژئوپارکی که از ایران در این فهرست قرار گرفته «ژئوپارک قشم» بود که همکاری نکردن سازمان‌های مختلف از جمله سازمان منطقه آزاد، سازمان جنگل‌ها، سازمان میراث فرهنگی و... به آن کارت زرد داد و از فهرست خارج شد! تنها ژئوپارک ثبت شده در خاورمیانه در حالی از فهرست خارج شد که در کشوری مانند چین ۱۱۱ ژئوپارک بین‌المللی وجود دارد و از این طریق گردشگران بسیاری از سراسر دنیا جذب می‌کند.

■ دره‌ای افسانه‌ای به نام شیرز

شیرز دره‌ای افسانه‌ای روی چین و شکن‌های رشته کوه «زرد رده» است. وره زرد خود چین و شکن از زاگرس می‌گیرد. این دره ۵۵ کیلومتری که از «کوه‌دشت» لرستان فاصله می‌گیرد در تلافی سه استان لرستان، ایلام و کرمانشاه زیبایی شگفت انگیزی به رخ می‌کشد. تنها یکی از زیبایی‌های این دره شگفت انگیز، خروشن‌های سیمره است که وقتی به خوزستان می‌رسد نام «گرخه» می‌گیرد.

■ بومگردی عشایری

همان‌طور که دیانوش چراغی معاون گردشگری اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگی در لرستان به «ایران» هم می‌گوید لرستان به دلیل طبیعت بی‌بدیل و آبشارهای متعدد عنوان پایتختی «ژئوتوریسم کشور» را دارد. او درباره دره شیرز که گردشگرانی از خارج از کشور را هم به سمت خودکشانده می‌گوید: «دره شیرز به دلیل وجود جنگل‌های بلوط، رودخانه‌ها، آبشارها و سراب‌ها، براساس مصوبه هیات وزیران به‌عنوان منطقه نمونه گردشگری انتخاب شد.» او از واگذاری این منطقه برای بهره‌برداری بخش خصوصی قوی سخن به میان می‌آورد و می‌گوید: «تبدیل این منطقه به منطقه نمونه گردشگری هم باعث معرفی استان می‌شود و هم اشتغالزایی را به دنبال دارد.»

به گفته او مردم شناسی شیرز هم می‌تواند یکی از جاذبه‌های توریستی منطقه باشد. چراغی تملک اراضی بخش‌های خصوصی و مردمی را یکی از مشکلات پیش روی تبدیل این منطقه به منطقه نمونه گردشگری می‌داند و می‌گوید: «لرستان از سوی دولت به‌عنوان یکی از سه استان پایلوت اقتصاد مقاومتی

شیرز یاد می‌کند که به گفته او سازمان میراث فرهنگی به دنبال رفع آن است. البته فعالان میراث فرهنگی استان اعتقاد دارند آن جدیتی که باید میراث فرهنگی حل کرد بدون اینکه ساخت‌وسازی مغایر یونسکو از دست رفت، بنابراین به نظر می‌رسد که هرگونه تغییری در دره شیرز باید با حضور کارشناسان ملی و فعالان حوزه میراث فرهنگی و گردشگری استان باشد تا یکپار دیگر به جای برداشتن ابرو، چشم گردشگری استان کور نشود! هرچند همین الان هم با توجه به سدهایی که روی سیمره بسته‌اند آن جریان سیالی که در دل دره روان است رو به کاهش نهاده و باید از این زوایه هم زنگ خطر را به صدا درآورد.

همچنین چراغی از حوضچه‌های پرورش ماهی به عنوان یکی از مشکلات می‌کند که به گفته او سازمان میراث فرهنگی در پاسخ برای ایجاد یک پارک ملی در شیرز، شیرز را به عنوان میراث فرهنگی استان در نظر می‌گیرد. او می‌گوید: «اما دره شیرز می‌تواند به عنوان میراث فرهنگی استان در نظر گرفته شود. هر چند برای حضور گردشگری نیاز به مقدماتی است اما هم می‌گوید لرستان به دلیل طبیعت بی‌بدیل و آبشارهای متعدد عنوان پایتختی «ژئوتوریسم کشور» را دارد. او درباره دره شیرز که گردشگرانی از خارج از کشور را هم به سمت خودکشانده می‌گوید: «دره شیرز به دلیل وجود جنگل‌های بلوط، رودخانه‌ها، آبشارها و سراب‌ها، براساس مصوبه هیات وزیران به‌عنوان منطقه نمونه گردشگری انتخاب شد.» او از واگذاری این منطقه برای بهره‌برداری بخش خصوصی قوی سخن به میان می‌آورد و می‌گوید: «تبدیل این منطقه به منطقه نمونه گردشگری هم باعث معرفی استان می‌شود و هم اشتغالزایی را به دنبال دارد.»

شیرز یاد می‌کند که به گفته او سازمان میراث فرهنگی به دنبال رفع آن است. البته فعالان میراث فرهنگی استان اعتقاد دارند آن جدیتی که باید میراث فرهنگی حل کرد بدون اینکه ساخت‌وسازی مغایر یونسکو از دست رفت، بنابراین به نظر می‌رسد که هرگونه تغییری در دره شیرز باید با حضور کارشناسان ملی و فعالان حوزه میراث فرهنگی و گردشگری استان باشد تا یکپار دیگر به جای برداشتن ابرو، چشم گردشگری استان کور نشود! هرچند همین الان هم با توجه به سدهایی که روی سیمره بسته‌اند آن جریان سیالی که در دل دره روان است رو به کاهش نهاده و باید از این زوایه هم زنگ خطر را به صدا درآورد.

اقتصاد مقاومتی می‌داند و می‌گوید: «این مراکز با حداقل سرمایه گذاری‌ها قابل ایجاد هستند.» چراغی از ایجاد یک هلدینگ با حمایت استانداری و مسئولان برای رشد گردشگری استان سخن می‌گوید.

■ ۱۵ درصد ژئوپارک‌های کشور در لرستان هستند

هیاتی از یونسکوسال گذشته به همراه سازمان زمین شناسی کشور به لرستان سفر کرد. پس از این سفر بود که مسئولان استانی به گفته معاون هماهنگی امور اقتصادی لرستان در دره شیرز راهی شیرز را در فهرست ملی ثبت کردند. استان لرستان به دلیل طبیعت بسیار زیبا به عنوان پایتختی «ژئوتوریسم ایران» نام برده می‌شود. این پایتختی بیش از هر چیزی به دلیل وجود دریاچه «گهر» و دره شیرز است.

مسئولان استانی امیدوارند با ثبت جهانی دره شیرز راه برای ورود سرمایه‌گذار باز شود تا استان لرستان از «معبر گردشگری» به «مقصد گردشگری» تبدیل شود. لرستان بر سر راه استان‌های جنوبی و جنوب غربی کشور است. سالانه گردشگران زیادی از این استان می‌گذرند تا به استان‌هایی چون خوزستان و... برسند اما ماندگاری که بتواند به نفع اقتصاد استان بشود، اتفاق نمی‌افتد.

■ جوامع محلی

احد فاضلی مدیر کل زمین شناسی و اکتشافات معدن استان لرستان هم بی‌پولی را یکی از سنگ‌های بزرگ پیش روی ثبت جهانی دره شیرز می‌داند و می‌گوید: «برای ثبت جهانی این دره منحصراً به فرد باید یک سری مطالعات تفصیلی در آن انجام شود و اقدامات عملیاتی لازم را باید انجام دهیم که این موضوع نیازمند اعتبارات ویژه‌ای است.»

به گفته فاضلی از ویژگی‌های مهم ژئوپارک‌ها این است که جوامع محلی را هم در خود درگیر می‌کنند و در حقیقت هر آنچه در این منطقه برای گردشگران مورد استفاده قرار می‌گیرد از ظرفیت‌های موجود در منطقه است و این باعث می‌شود فرهنگ موجود در این مناطق به دنیا معرفی شده و در کنار آن اشتغال خوبی هم برای افراد محلی به وجود بیاید. او وجود محوطه‌های باستانی به جا مانده از دوره‌های عصر حجر را از دیگر ویژگی‌های خاص دره شیرز می‌داند که موجب شده تا سازمان میراث فرهنگی هم در طرح جامع گردشگری لرستان توجه ویژه‌ای به این منطقه داشته باشد. به گفته فاضلی، حسن ژئوپارک‌هایی است که گردشگرانی که به دنبال زندگی و بازدید از طبیعت هستند و می‌خواهند از فرهنگ‌های جوامع مختلف محلی بازدید کرده و مدتی با این‌گونه فرهنگ‌ها زندگی کنند به این ژئوپارک‌ها مراجعه می‌کنند و این موضوع باعث شناسانده شدن فرهنگ‌های محلی در سطح دنیا می‌شود.

به گفته این زمین شناس، استان لرستان ظرفیت‌های بسیار زیادی در حوزه ژئوپارک دارد به گونه‌ای که علاوه بر تنگه شیرز، ثبت جهانی ژئوپارک گهر، اشترانکوه و ژئوپارک پلدختر هم در برنامه است: «اگر اعتبارات لازم به ما داده شود مطالعات تفصیلی و جمع‌آوری مستندات را برای ثبت جهانی این ژئوپارک انجام می‌دهیم.»

■ سکونت ۲۰ هزار ساله

عساکر حسن‌پور کارشناس میراث فرهنگی استان سابقه حیات فرهنگی در دره شیرز را با توجه به وجود محوطه‌های باستانی از هزاره سوم قبل از میلاد تا هزاره

اول میلاد یعنی بین سه تا پنج هزار ساله می‌داند و می‌گوید: «حیات فرهنگی با توجه به بررسی‌های صورت گرفته در محوطه‌های باستانی دره شیرز به اثبات رسیده است.»

حسن‌پور همچنین از وجود چندین غار تاریخی در اطراف دره شیرز خبر می‌دهد و می‌گوید: «از ابتدا تا انتهای این دره چند غار پیش از تاریخ وجود دارد که قدمت این غارها هم بر اساس بررسی‌های اولیه صورت گرفته به ۲۰ هزار سال پیش برمی‌گردد.»

او با بیان اینکه همچنین مسیری که آب رودخانه سیمره از یک غار بیرون می‌آید به کوهی به نام کوه «هنجس» در شرق آن می‌رسد که این مسیر بسیار بکر و دیدنی است، می‌گوید: همچنین غیر از محوطه‌های باستانی درون دره شیرز در اطراف این دره نیز چند محوطه باستانی وجود دارد.

در اطراف دره شیرز زیتون‌های هزار ساله‌ای به نام «وره زرده» وجود دارد که به گفته حسن‌پور این زیتون‌ها به‌عنوان میراث طبیعی لرستان به ثبت ملی رسیده‌اند.

در سه‌راهی رسیدن به دره شیرز غار تاریخی «هومیان» با نقوش صخره‌ای بسیار زیبا و دیدنی وجود دارد که پیش از شیرز نام و آوازش جهانی شده است.

به گفته حسن‌پور عبور گله‌های عشایر از این منطقه و به‌جا ماندن مسیر حرکت

آنها از دل کوه‌ها و صخره‌ها خود ویژگی بی‌نظیری محسوب می‌شود.

■ آریزونا ی ایران

آریزونا لوکیشن محبوب «جان فورد» است، شیرز اما نازکی‌ها سر زبان‌ها افتاده. از دل شیرز هم مانند آریزونا رود خروشان سیمره می‌گذرد. جریان زندگی «گرند کنیون» آریزونا هم به دست رودخانه «کلرادو» است. شگفتی‌ها این دو را همنام کرده و امروزه بسیاری از دره شیرز به نام آریزونا ی ایران نام می‌برند. اما بی‌پولی شانس جهانی شدن را از شیرز گرفته است، در حالی که «گرند کنیون» سال‌هاست که یکی از پارک‌های ملی امریکا است. گرند کنیون یکی از عجایب هفت‌گانه طبیعی جهان و از جاذبه‌های بزرگ گردشگری امریکا است.

مسئولان، جهانی شدن شیرز را نخستین گام برای استفاده اقتصادی از گردشگری «پایتخت ژئوتوریسم کشور» از سوی جوامع محلی می‌دانند. لرستان نزدیک به یک دهه است که در صدر استان‌هایی قرار دارد که بیشترین بیکاران را در خود دارد. بسیاری گردشگری را با توجه به پتانسیل بالای استان، مهم‌ترین گام برای عبور از محرومیت‌ها و دیدنی‌های شیرز می‌دانند. جهانی ژئوپارک شیرز گام خوبی است اما استفاده از آن برای بهره بردن جوامع محلی نباید منوط به این ثبت شود، باید کمی عجله کرد.

«

برش

■ استان لرستان ظرفیت‌های بسیار زیادی در حوزه ژئوپارک دارد به گونه‌ای که علاوه بر تنگه شیرز، ثبت جهانی ژئوپارک گهر، اشترانکوه و ژئوپارک پلدختر هم در برنامه است.

■ می‌توان با ایجاد خانه‌های بومگردی، عشایری و روستایی مشکل اقامتی گردشگران را در دره شیرز حل کرد بدون اینکه ساخت‌وسازی مغایر با محیط زیست آن اتفاق بیفتد.

■ ۱۴ تا ۱۵ درصد ژئوپارک‌های ثبت شده در کشور در لرستان قرار دارد. این استان غربی ۲۰ ژئوپارک رنگارنگ دارد که هر کدام می‌تواند مقصد گردشگری باشد.

دومین یا نخستین «ژئوپارک» ایران در انتظار ثبت جهانی

ایران رفت و برگشت‌های پرورنده «ارس» برای ثبت جهانی در فهرست ژئوپارک‌های دنیا ادامه دارد. یونسکو ۶ سال است که روی ژئوپارک «ارس» نظر دارد اما پرونده‌های ارسالی از سوی سازمان زمین شناسی و میراث فرهنگی برای ثبت‌نام این ژئوپارک هنوز رأی موافق کارشناسان یونسکو را به دست نیاورده‌اند. نام ارس درست زمانی که تنها ژئوپارک ثبت جهانی شده ایران از این فهرست بین‌المللی خارج شد سر زبان‌ها افتاد. در تازه‌ترین خبر «محسن خادم عرب باغی» مدیرعامل سازمان منطقه آزاد ارس دستور آغاز عملیات اجرایی این پروژه را صادر کرد.

■ حفاظت از زمین

ژئوپارک‌ها یا زمین‌بوستان‌ها، مناطقی هستند که در آنها چند پدیده بازر زمین‌شناسی اتفاق افتاده باشد. میراث زمین‌شناختی این مناطق، با مدیریت دقیق و دائمی، حفظ و نگهداری می‌شود. ایران در سال ۲۰۰۶ میلادی نخستین ژئوپارک خاورمیانه را که در «قشم» قرار دارد، در شبکه جهانی ژئوپارک‌ها به ثبت رساند. پرونده‌ای که نتوانست اجماع ملی دستگاه‌ها و سازمان‌های دولتی مثل منطقه آزاد، سازمان جنگل‌ها، میراث فرهنگی و... را به دست آورد و از این فهرست خارج شد. قشم این روزها به دنبال بازگشت به این فهرست است تا همچنان نخستین ژئوپارکی باشد که از خاورمیانه در فهرست جهانی جای گرفت اما هنوز موفق نشده!

عادل نجف زاده آن روز گفته بود: «

در آخرین ارزیابی، ۶ ایراد شکلی و زیرساختی به ژئوپارک ارس وارد شد؛ ولی نزدیک به ۴۰ بند عملیات آموزشی، چاپ و نشر و زیرساخت‌سازی در این ژئوپارک انجام شده و طرح جامع ژئوپارک ارس نیز در حال آماده شدن است. در واقع ما توانمندتر از نگاه یونسکو عمل و برای

رفع ایرادهای وارد شده تلاش می‌کنیم. اگر این کارها انجام شود در پاییز ۱۳۹۲ در نشست ژئوپارک‌های جهان، پرونده ارس به مرحله داوری می‌رسد.» پرونده ارس با وجود کاستی‌ها، آن قدر برای یونسکو جذابیت داشت که رئیس شبکه جهانی ژئوپارک‌ها در سفر خود به ایران، پیکر شرایط آن برای پیوستن به

فهرست جهانی یونسکو شد. پروفیسور «پاتریک مک‌کیور»، دبیر برنامه جهانی ژئوپارک‌های یونسکو و دکتر «مارگارت پاتزراک»، رئیس دفتر شبکه جهانی در سفر خود به کشور، از «ارس» به عنوان یکی از بهترین مناطق کشور از دیدگاه میراث زمین‌شناختی و دارای شانس بالا برای ثبت جهانی

یاد کردند. یکی از مهم‌ترین و بارزترین جاذبه‌های علمی منطقه ارس، مرز دوره‌های زمین‌شناسی «پرمین» و «تریاس» است که وجود طبقات سرشار از فسیل‌های گیاهی و جانوری در مقیاس ماکرو و میکرو، پدیده‌های ساختمانی زیبا و توالی سازندهای گوناگون از دیگر جاذبه‌های علمی آموزشی این منطقه به شمار می‌رود. از سوی دیگر جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی ارزشمند این منطقه کامل‌کننده جاذبه‌های زمین‌شناختی و طبیعی آن است. وجود کلیساهای قدیمی با معرفیت جهانی، یادگارهای تاریخی فراوان از جمله سایت‌های مرتبط با جنگ‌های ایران و روس و دیگر رویدادهای تاریخی در کنار فرهنگ و سنت غنی مردم محلی، فرصتی را برای توسعه گردشگری در قالب مدرن خود (که در ژئوپارک‌ها تحقق می‌یابد) فراهم می‌کند. هدف اصلی تشکیل ژئوپارک‌ها، حفاظت از میراث طبیعی، زمین‌شناختی و فرهنگی، آموزش و آگاه‌سازی جامعه در مورد اهمیت طبیعت، علوم زمین و ارتقای وضعیت اقتصادی منطقه است. تمام این اهداف با همکاری و مشارکت جامعه محلی قابل دستیابی است.

برنامه‌های تدوین شده تأکید می‌کند. او اعتقاد دارد که عضویت ژئوپارک پیشنهادی ارس در شبکه ژئوپارک‌های یونسکو به عنوان دومین ژئوپارک خاورمیانه، تحول چشمگیری در عرصه گردشگری ارس ایجاد خواهد کرد(به رغم خروج ژئوپارک قشم از شبکه جهانی مسئولان منطقه آزاد همواره از نخستین ژئوپارک ثبت شده در خاورمیانه می‌دانند. این نگاه از اطمینان شبکه جهانی ژئوپارک‌ها برای بازگشت «قشم» به این شبکه قوت می‌گیرد اما واقعیت این است که در حال حاضر هیچ ژئوپارکی از ایران و خاورمیانه در این شبکه ثبت نیست!) مدیرعامل سازمان منطقه آزاد ارس با اشاره به بازخوردهای مناسب این رویداد جهانی، برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌های عمرانی و زیرساختی در کنار اجرای دوره‌های آموزشی، طراحی و نصب تابلوهای اطلاع‌رسانی و توجه به توسعه و تولید صنایع دستی را از اهداف ثبت جهانی ژئوپارک ارس اعلام کرد. حالا باید ماند و دید که ایران می‌تواند از سهمیه امسال خود برای ثبت جهانی ارس استفاده کند یا باز هم رؤیای جهانی شدن این ژئوپارک تعبیر نمی‌شود.